

ბუნების მგოსნები

I

შაშვი ამჟამად თავისთავს გამარჯვებულად სთვლიდა. აღფრთოვანებული იყო. ღმეთს, ტყეს, მთებს, ცას, დედამიწას ყველაფერს მადლობას სწირავდა; მას აღარავინ სძულდა. ჩხიკვი, შაშვის მოსისხლე მტერიცკი, მოკეთედ ეჩვენებოდა. დაავიწყდა, თუ რამდენჯერ დაუჭამა შიჩვენებულმა შაშვს ბუდეში გამოსაჩეკად გამზადებული კვერცხები: რამდენჯერ სრულიად ღლაპი, დაუბუმლავი ბარტყები გადუსანსლა; რამდენჯერ აატირა ცხარე ცრემლით, რამდენჯერ გაამწარა, ააშფოთა იქამდის, რომ შაშვის საცოდაობით ტყეცკი ტიროდა. ვერხვის მთრთოლარე ფოთლები ცრემლს აფრქვევდენ: მუხაცკი, კლდესავით მაგარი, რკინის გულის მქონებელი, სახეს იღმეჭავდა და სატირლად ემზადებოდა... შაშვი სიმღერის იმტაზე იყო მოსული. ესეს არი ჟუჟუნა წვიმამ გადაიღო. ჯერ ისევ ცხოვლად ჩანდა ნორჩ მწვანე ბალახებზე მარგალიტებად დაფანტული წვიმის ცვარი. არ ჩამობერტყილიყო იგი ხის ნორჩ ფოთლებიდან: თითოთითოდ ჩამოდიოდა, ხმელ ფოთოლზე ცვიოდა, ტყეს აცოცხლებდა, ახმაურებდა. შაშვსაც სიმღერა სწყუროდა... ესეს იყო შაშვმა მთელი თავისი ოჯახი თავის ბუდე, სადაც სამი ნახევრად ბუმბულით შემოსილი ბარტყი ეჯდა, გადაარჩინა. მისი შვილები ხომ გულუბრყვილოები, მინდობილები არიან: ვისაც დაინახვენ, პირებს უღებენ გვაქამე რამეო. დედას ძალიან უყვარს იმათი ჟღურტული, აღტაცებაში მოდის, როცა მისი შვილები ყვითლად დაფერილ ხახას აღებენ და თან პაწაწკინტელა მხრებს ასავსავენ. მაშინ შაშვი ამბობს: "თქვენ გენაცვალეთ, თავს შემოგვევლეთ, ჩემო პატარებოვო! მტერი მოგაშორეო, აგაცილეთ თავიდან გავაბრიყვე: იმას ჰგონია შაშვს, დედათქვენს, ჭკუა არა აქვს!ნ შაშვი კიდევ იკვებოდა თავის ჭკუას და მოხერხებას. რაში გამოიჩინა ჭკუა? მოუსვენარი ვასო დაინახა, ჩიტთა ბარტყების მტერი, სახლი რომ გალიებით აქვს სავსე და შიგ სხვადასხვა ფრინველების ბარტყები ჰყავს დატყვევებული, მოთავსებული. მოდიოდა თავგადაგლეჯილი, თვალდაცეცებული, მოძვრებოდა ჯაგებში და ზედ უნდა წასდგომოდა შაშვსა და მთელ მის ოჯახს. შაშვმა თვალი მალე შეასწრო და ესლა მოახერხა: ცალი მხარი დაუშო, თითქოს მოტეხილი აქვსო, დაჭრილად მოეჩვენა და გაუფრიალა ვასოს თვალწინ. მონადირეს გაუხარდა და დედაშაშვს გამოეკიდა დასაჭერად. ვისლა აგონდებოდა ბუდე და ბარტყები?მიფორთხავს შაშვი და მისდევს თან ვასო. ჯერ იმედი ჰქონდა ცოცხალს დავიჭერო: როცა ეს იმედი გაუცრუვდა, დაუწყო შაშვს ხისა და ქვის სროლა, მაგრამ ამაოდ. შაშვმა დაინახა, რომ მტერი შორს იყო, ასცდა მის შვილების ბინას, გაიმთელა ფრთა, შეინავარდა ცაში და მიეფარა ტყეში. მალე დედაშაშვი თავის საყვარელ ბარტყებთან გაჩნდა: "მოგაშორეთ მტერი, მოგაშორეთ! ნუ გემინიანთ, ჩემო შვილებო, ტკბილებო, მარგალიტებო! როგორ გავაბრიყვე ის სულელი ბავშვი: იმას ეგონა, რომ მართლა მე ფრთა მქონდა მოტეხილი, იმედოვნებდა უსათუოდ დავიჭერო: ასე რომ არ მოვქცეულიყავ, ჩემი ბინაბუდე ეხლა დანგრეული იქნებოდა და თქვენც, ჩემო შვილებო, ვასოს გალიაში ისხდებოდით დატყვევებულნი, მტირალნი... ეხლა ფიქრი ნუ გაქვთ, ღმერთი ჩვენთან არის!აი რისთვის იყო შაშვი გალაღებული, აი რისთვის მიეგება ის ბუნებას აღტაცებით და მტრების მიმართაც კი მტრობას აღარა ჰგრძნობდა. მგლოვიარე ქალი, მუდამ თალხებში ჩამჯდარი, მოევლო

კენწეროში თამელს იქვე, შვილების ახლო, და დაიწყო გალობა. მშვენიერი იყო შაშვის გალობა, ძალიან უხდებოდა მისი სტვენა ჩამავალი მზის მთის ფხიდან შუბის წვრად გამოძაბულ სხივებს ტყეში, ხეობებში დაფანტულდაქსაქსულსა. შაშვი ძალიან აღტაცებით გალობდა. ასე გულიანად გალობა მხოლოდ იმას შეუძლიან, ვისაც თავის დღეში სიკვდილზე არ უფიქრნია, ვინც არ ფიქრობს ერთხელაც იქნება მოვკვდები, შავ მიწას მივეფარებიო. რას გალობდა შაშვი? ნუთუ არ არის სიტყვები იმის გალობაში? ვიცით, გვესმის ის ლექსი, რასაც შაშვი მღერის? ვაი, რო არ გვესმის და მხოლოდ უნდა მივხვდეთ. უნდა მივხვდეთ იმიტომ, რომ შაშვი მუდამ არ გალობს: მაგალითად, ზამთარში: ამ დროს უფრო დაღონებულია, დროს მხოლოდ საზრდოს შოვნას ანდომებს, როგორმე თავი გამოიკვებოს... დიაღ, უნდა მივხვდეთ, უნდა ვიფიქროთ ასე: განა შეიძლება მაგ გულამოსკვნით ნათქვამ ხმებში არ იხატებოდეს თხოვნა ღმერთო, მიცოცხლე, დამიზარდე ჩემი შვილებიო! ღმერთო, აშორე მათ ყოველი განსაცდელი, დაიხსენ ყოველგვარ გაჭირვებიდან ისე, როგორც დღეს დაგვიხსენი! ოჰ, როგორ გმადლობ შენ, უფალო, რომ არ გაგვხადე მტრის ლუკმად! როგორ დავიჯერო, შაშვი მადლობას არ ეუბნებოდეს ღმერთს, რომ მან შექმნა ბუნება ტურფა, საყვარელი და შაშვს მიაწია სიცოცხლე, საუნჯე ტკბილი და უძვირფასესი? ვინ იცის კიდევ რას გალობდა შაშვი?! ეს თქვენ გაიგეთ, ამას თქვენ მიხვდით... გალობდა შაშვი და თავის გალობაში დნებოდა. მზემ მოკრიფა მთლად თავისი სხივები, ჩაიწყო უბეში, შეიხვია კალთაში, მოეფარა მთას და განისვენა. ბინდმა დაჰკრა. შაშვი, შეასრულარა თავისი მოვალეობა, სდუმდა: ჩაფრინდა ბუდეში და დააჯდა თავის ბარტყებს. შაშვმა რომ გალობა გაათავა, ტყემ, დაბლა ყვავილებით მორთულმა მწვანე ბალახმა, გორაკებმა და იმ სულმა წმინდამ, ჰაერთან ერთად შეზავებულმა, შაშვს მადლობა გადუხადა: "გმადლობთ, გმადლობთ, იცოცხლე, იხარე: ღმერთმა ნუ დაადუმოს ნურადროს შენი ტკბილად მოუბარი ენა და ნურც შენს მსმენელს, მადლიერ ბუნებას, მოაკლოს მადლი, რათა კეთილად დააფასოს შენი ღვაწლი, მოგიხსენიოს მუდამ მადლობით, კეთილადრ ამასობაში დაბინდდა და მთელი ბუნება საძილედ გაემზადა. სდუმდა შაშვი, მაგრამ ბუნებას სხვა მგოსანი გამოუჩნდა უფრო დიდებული, უფრო ტკბილად მომღერალი, ვიდრე შაშვია: ბულბულმა დაიწყო გალობა. თუ მეტყველ ნაწილს ბუნებისას ადამიანებს, გვყავს საკუთარი რუსთაველები, შექსპირები და ჰომიროსები, უტყვ ბუნებასაც ტყეს, ფრინველებს, ცხოველებს ჰყავთ თავისი შექსპირი და რუსთაველი, ეს არის ბულბული. მისი მშვენიერი, ტკბილი გალობა სული წმინდად ჰქმნიდა მთელ ბუნებას თავის ცით და დედამიწით: თავდაც დამდნარი, შეერთებოდა ამ სული წმინდას და ყოველი მსმენელის გული დაესვა თავის ლალ, მსუბუქ ფრთებზე და ბედნიერად ქცეულს, არწევდა, აქანავებდა. ისეთი დიდებული და აღმაფრენის მომნიჭებული იყო ბულბულის სტვენა, დამატკბობელი, გაკვირვებით და სიხარულით აღმვსები ყველასათვის, ვინც მას უსმენდა, როგორც მშობლისათვის დედისერთა შვილის მკვდრეთით აღდგომაა.

II

ბულბული რომ გალობდა, იქვე, ქალაში, ამ დროს აივანზე ისხდენ მოხუცი მღვდელი იროდიონი და მისი ერთადერთი შვილი, სემინარიელი ვანო, და ჩაის შეექცეოდენ. მოხუცის ერთადერთი ნუგეში და იმედი აღტაცებით

ისმენდა ბულბულის გალობას. მამა იროდიონს სახეზე ნაღველი გადაეკრა, თვალები ცრემლით აევსო, რაღაც სამწუხარო ამბავი მოაგონდა. ოჰ, რა მშვენივრად გალობს: ცხონებულ დედაშენს ძალიან უყვარდა ბულბულის გალობა: საჭმელსასმელი ავიწყდებოდა და, მინამ ბულბული არ გაათავებდა გალობას, საბრალო დედაშენი, სმენად გადაქცეული, არ მოშორდებოდა აივანს, ყურს უგდებდა. ოხრავდა, ვიშვიშებდა, თითქოს ესმოდა დაწვრილებით, რასაც ბულბული გალობდა. ღმერთო, დაილოცოს შენი სამართალი, რომ მაგ ერთი ბეწო ჩიტს იმოდენა უნარი მიეცი, რომ ციური სიამოვნება აგრძნობინოს ადამიანის სულსა და გულს. "ლოცულობს, ადამიანო, ლოცულობს, იტყოდა ცხონებული: "მე დაწვრილებით მესმის მისი ლოცვაო, და იცი კიდევ რას ამბობს, რასა სთხოვს ღმერთსაო? ღმერთო, მუდამ ესე აყვავებული და ამწვანებული ამყოფე მთელი ბუნებაო. ღმერთო, შეიწირე ვედრება ობოლთა და დავრდომილთა. ღმერთო. კეთილად მოიხსენე სასუფეველსა შენსა იმათი სულები, ვინც წმინდად განვლო გზა ცხოვრებისა: გვაშორე სიკვდილი, უფალო, გვაშორეო, მიცოცხლე, ღმერთო, ჩემები, ვინცა მყვანანო...ზაფხულობით კატას არ დააყენებდა სახლში, ბიჭს შორს წააყვანიებდა, გააშვებინებდა, სხვისასაც არ გააჭაჭანებდა თავის ეზოში ბულბულებსა სჭამენ შეჩვენებულებიო. მართლაც, რამდენჯერმე ვიპოვნეთ ბულბული ჩვენი ვარდების ძირში, სადაც ბულბულებს ღამე ცხოვრება და გალობა უყვარდათ. გალობის დროსკი ძალიან ადვილად დაიჭერს ჯერ ადამიანი, თორემ კატა რას გაუშვებს, იმიტომ, რომ თვალდახუჭული გალობსო... დიდად გვასიამოვნებდენ მართლაც ბულბულები, მახარობლებივით მოფრინდებოდენ და გვატკობდენ. მოკვდა დედაშენი და ბულბულებმაც ხელი აიღეს ჩვენს ბაღზე: ეხლა შორიდან გვამღევენ საღამს, დაამთავრა სიტყვა ამოოხვრით მოხუცმა. მართლაც დიდებული მოვლენაა, მამაჩემო, ბულბული ბუნებაში: საზოგადოდ მაგალობელი ჩიტები. მე ასე ვფიქრობ: ბუნება წარმოდგენებს ჰმართავს და არტისტები მღერაინ, მცენარენი, ცხოველები, ფრინველნი, საერთოდ მთელი ბუნება სტკბება არტისტების მღერით. საღამო საღამო ხანზე ხომ გაიგონეთ შაშვმა იგალობა: დაღამდა და ბულბულმა დაიჭირა მისი ადგილი. დაბალი ხარისხის მომღერალნი ხომ აუარებელია. ბუნების წიაღში წარმოდგენები იმართებამეთქი, ვამბობ, და ეს სრული ჭეშმარიტებაა. მსახიობნი უმთავრესად ჩხიკვები არიან. ბუნებას ისე უყვარს ხელოვნება, როგორც ჩვენ. ან კი ჩვენ, ადამიანებს, სად შეგვიძლიან ისე შევიყვართ ხელოვნება, როგორც თვით ბუნებას, რომელიც თავისთავადაც ხელოვნებაა?! მერე რა მიყვარს მაგ იდეალურ არტისტებისა? ჰო, შენი ჭირიმე, როგორ არაკრავებს ხმასა! თავისდღეში სასყიდელს არა თხოულობენ, მაგათ არც ვის იუბილეს უმართავს, არც ზეიმს: არც ვინ საჩუქრებს უგზავნის. მშვენიერებაზე მშვენივრებან. ამბობდა აღტაცებით ვანო. "რამი უნდა მოიხმარონ ან კი საჩუქრები? წარმოსთქვა მამა იროდიონმა: რას აქნევენ ოქროს და ვერცხლის საჩუქრებს? ჩვენ რა ვიცით, რომ თავიანთებურად კიდევაც არ უმართავენ? ჩვენ როდის ვადევნეთ თვალყური ფრინველების ყოფაქცევას? არც როდისნ. ნმართლაც რა ტურფა სანახავი იქნებოდა, ამბობდა ვანო აღტაცებით, მენახა ჩემის თვალით ბულბულის იუბილე. როცა ჩვენ ქალაქში ხეხილი აყვავებულია და ყვავილების სუნი ნისლივით დასწოლია ზედა, ჰაერი მთელი ყვავილების სუნად არის გადაქცეული, იქამდის, რომ ადამიანს ათრობს, ჰბნედავს, გარს შემორტყმული მაჩვენა ბულბული ფრინველთა დეპუტაციით. ნუთუ დარჩებოდა ისეთი მოდგმა ფრინველებისა, რომ მოსალოცად თავიანთ

დეპუტატს არ გამოგზავნიდა?.. რა სათქმელია, რა წარმოსადგენია? არის სადმე განა ისეთი ფრინველი, რომ არ ჰსმენოდეს ბულბულის გალობა და არ დამტკბარიყოს მის ტკბილხმოვანებით? არა მგონია. მაშასადამე, უნდა წარმოვიდგინოთ, თუ რამოდენა სხვადასხვა ფრინველი მოიყრიდა ბულბულის გარშემო თავსა და რომელი ფრინველი რას იტყოდა: ვინ რა სიტყვას ეტყოდა და ან ბულბული რა სიტყვით გადაიხდიდა მადლობას ოჰ, მამაჩემო. რა დიდებული სურათი იქნებოდა! მეც იქვე სადმე ბარდში ჩამსვა ისე, რომ ვერავის დავენახე: მეცქირა ფრინველთათვის, მომესმინა იმათი ნათქვამი, ჩამეწერა რვეულში, დამებეჭდა და გამევერცელებინა ხალხში. განა იმაზე ლამაზ საკითხავს წიგნს კიდევ შეჰხვდება ადამიანი? არა მგონია. "ახლაკი მხოლოდ უნდა დაახლოებით გავიმეოროთ ის, აუ რა ჯიშის ფრინველთა დეპუტატი რას ეტყოდა ბულბულს. წარმოვიდგენ, მაგალითად, რასაც ეტყვის არწივი. პირველად უნდა მიულოცოს, როგორც ფრინველთა მეფემ: "შენ, ეი, ჩიტუნიავ, მე, არწივი, თქვენი მეფე, მოვედი, მოგილოცო შენი დღესასწაული: ამით თავს ნუ მოიწონებ, ნუ გაბრიყვდები, კვლავ ასიამოვნე ფრინველნი შენის გალობით. მეც გამიგონია შენი გალობა, მაგრამ უნდა გითხრა: ისე არ მომწონს, როგორც უმრავლესობას, რადგან შენი გალობა ერთობ ნაზია, ლაჩრული: არ გამოისმის მასში ჭექა ვაჟკაცური. შენ თავადაც, როგორც სუსტი აგებულობისა, გალეული, უღონო ხარ და ამასთან ლაჩარი: ეგ არა ჰშვენივს არავის. მამაცობა და გაბედულობა არის ეპირველესი ღირსება ყველასათვის. შენ, ვგონებ, რომ ღობემძვრალასაც კი ვერ გაუმკლავდები. ეგ ვერაფერი ბიჭობაა. გაგიმარჯოს და ეს ჩემ მიერ აღნიშნული ღირსებაც მოგანიჭოს ღმერთმა! ნ.. გაისმა "ვაშასნ ძახილი. "ბულბული მიუგებს პასუხად: "დიდებული მეფევ! მე არ გახლავარ მეომარი და სისხლის მღვრელი. რაში გამომადგება, ეგ რომ შევიძინო? მაშინ, რაც ღირსება მაქვს, დავკარგავ და აღარც ვიქნები ბულბული. მოსისხლე სული და გული ვედარ გამოსცემს იმ ხმებს, რისთვისაც მემადრიელებიან ყველანი. თუნდა ესეც არ იყოს, ჩემი გულადობა ვისთვის რა საშიში უნდა იყოს? ბალახის რაიმე მარცვლის შეჭმის დროს თუ არ ვიფთხვე, ნისკარტი მომტყდება, და თუ მაგრად, კარგად არ ჩავავლე რაიმე ტოტს ფეხები, მაშინათვე მომეგრიხება: ლამის არის ისინიც დამემტვრას! ბუნებამ ჩემთვის გაიმეტა მხოლოდ ხმა და გალობის უნარი: დანარჩენს ტყუილად შევეპოტინები: არაფერი გამოვა. თქვენი დიდებულების ჭკუაგონება ამას ძალიან კარგად მიჰხვდება. თქვენ რაც ისურვეთ ჩემთვის, დიალაც კარგია, მაგრამ...ნ "ბულბული გაჩუმდა და თავი დაბლა დაჰკიდა... ფრინველთ, რასაკვირველია, "ვაშასნ ძახილით დაადასტურეს ბულბულის სიტყვა.ხოლო არწივმა ბღვერით გადაუნათა თვალები: ამავე თვალებით თითქო ისიც ეთანხმებოდა ბულბულს, თუმც მისდამი სიბრალულიცკი გამოხატა. არწივი გაბობღდა გვერდზე: ამით გზა გაუხსნა ფრინველებს, ბულბულს რიგრიგით წარსდგომოდენ და გამოეცხადებინათ მისთვის თანაგრძნობა. "არწივის შემდეგ გადმოაფლაშუნებს სვავი: სხვებს როდი აცლის: ცდილობს, უნდა კარგი რამ წარმოსთქვას, ახრანტალებს ყელში და ბოლოს, როგორც იყო, გამოაგნო სიტყვები, ხოლო თვალი უფრო არწივზე აქვს, ვიდრე ბულბულზე: ცდილობს თავის ლაპარაკით მოეწონოს ფრინველთა მეფეს, რადგან იმის ნარჩომით ბევრჯელ გამაძლარა და იმედი აქვს შემდეგშიაც არ მოაკლებს მეფე მოწყალებას: სვავს ბულბულის პიროვნება მაგდენად არ ეპრიანება. სვავი იბღინძება, თავი მოსწონს ტანადობით, ახოვნობით. თავისთავს თითქმის არწივის ტოლამხანაგად სთვლის, რაიც ფრინველთა უგუნურობას ღირსეულად ვერ დაუფასებია: თვალებს თავმომწონედ

აბღვრიალებს და ჩიჩახვს ისიებს. ფრინველები სიცილით იხოცებიან. ზოგი ესწრაფვის დაუყვიროს: დაიკარგე მანდედანაო! მაგრამ სხვები აჩერებენ: მოითმინეთ, ვნახოთ, რას იტყვისო. "სვაგი ცდილობს ლაპარაკში არწივს მიჰბადოს, კილო არწივისა მიიღოს: "შენ, ჩიტუნიავ, მომილოცნია (რას ულოცავს, ის ავიწყდება: ალბათ არ იცის): ძალიან პატარა ყოფილხარ და სახელიკი დიდი გაქვს. არ ვიცი, ღმერთმანი, ასე რადა ჰხდება? მე შენი გალობა ბევრჯელ მესმის და კმაყოფილიც ვარ, მხოლოდ ერთი რამა მწყინს: შენი გალობა ლემის მადას მიკარგავს: ცოტა ეს არ მომწონს (ფრინველებში.სიცილია). თუ კარგად დაუგდო კაცმა ყური შენს გალობას, გულში ეწვეთება ისეთი მძიმე, მწვავე ცვარები. არ ვიცი, ეს ცვარები რისაა, მხოლოდ ვგრძნობ და ვიცი ის, რომ გულზე აღიბეჭდება და იწერება შემდეგი სიტყვები: ნუ მოჰკლავ, სისხლს ნუ დაღვრი! მაშ რა ვქნათ? ბალახი ვძოვოთ? ამ ბრიყვებს (უჩვენებს ფრინველებზე), ბოდიშს ვითხოვ, დიდებულო მეფევ, შენთან, ჰგონიათ, რომ მე თავში ტვინი არ მაქვს და არაფერი გამეგება წუთისოფლისა. ჰმ: მაგათ როდი იციან, თქვენს გარდა, დიდებულო არწივო, რომ, რაც მარტოკა ჩემ თავში ტვინია, ყველა მაგათ თავში იმის ნახევარიც არ მოიძეება. კარგ მთქმელს კაი გამგონეც უნდაო, ნათქვამია. ეჰ, რა გაეწყობა... მახლას! და შენ კი, ჩიტუნიავ, ვგონებ ეს იმიტომ გეთქმევა, ყველას გვაგონებ, რომ, ჯერ ერთი, ვერავის ვერ მოერევი, რომ მოჰკლა, თავის სისუსტისა გამო, როგორც უკვე აღნიშნა ჩვენმა დიდებულმა მეფემ: და ბვორეც შენ ხორცს არ მიირთმევ. აი, ამიტომ ვამბობ: ეგ ზემორე აღნიშნული სიტყვები რომ გამოაკლო თავის მღერას, მაშინ უკეთესი მგალობელი იქნებინ "ამით დაამთავრა სვავმა თავის სიტყვა, რომელმაც დიდი სიცილხარხარი გამოიწვია მგალობელ ფრინველთა შორის. მალლიდან, სვავის შეუმჩნეველად, ჩხიკვი ქოქოლას აყრიდა თავზე. ბულბული გაჩუმებული და გამტკნარებული იჯდა და ხმას არ იღებდა.

- გზაა, გზა! დაიძახა მჭექარის ხმით შავარდენმა. მოშორდი მანდედან, შე წუწკო, სხვისა ნასუფრალით მცხოვრებელო, უმადლო, უოფლო განა შენ გამოგეყოფა გარეთ თავი? ჰკვასაც რომ კვებულობს ოღონდაც და ჰკვა აქვს, თავად ნადირობის შნო არ მისცა ღმერთმა, მარტო ჩვენ გვითვალთვალელებს: რა დაგვრჩება, რომ მიფრინდეს უნამუსოდ და გადაყლაპოს. წამომდგარა და როგორის რიხით ლაპარაკობს, თანაც ბულბულს არიგებს, თითქოს შეეძლოს დაფასება. "დიდებულო მგოსანო, იქნებ არც მე მესმოდეს ეს შენი ღირსება სრულიად: როგორც მტაცებელს და მოსისხლე ფრინველს, მე სრულიად სხვა წარმოდგენა მაქვს კარგზე, სიავეზე. ისე ვარ აღზდილი და იმისთანა ზნეჩვეულება მაქვს შესისხლხორცეული, რომ შენი გალობა და შენი ვინაობა თითქმის არცკი რაშიმე უნდა მეპრიანებოდეს: მაგრამ ეს ასე არ არის. მე კარგად მესმის შენის გალობის, თვით შენი მნიშვნელობა: შენ რომ არა გვეყვანდე, ფრინველები ერთმანეთს მუსრს გავავლებდით, შავარდენი შავარდენს აღარ დაინდობდა: შენი მშვენიერი ხმა ჩვენ სასტიკ მოსისხლე მადას გვინელებს: ეს ჩემ თავზე გამომიციდია. როგორა ვსთქვა ტყუილი, და იმიტომაც გავეცი სასტიკი ბრძანება, რომ ქორს, ალაღს, მიმინოს და სხვ. არ შეეძლოსთ შენ ხელი გახლონ, რამე დაგიშაონ. იყავი გამარჯვებული და იცოცხლე ძრავალჟამიერ! ა"შავარდენს ლაპარაკი ძალიან უხდებოდა და ყველაზე მეტად ის, რომ საუბრის დროს მშვენიერ თვალეებს მოხდენით აფოფინებდა.... მამა იროდიონი შვილს გულდასმით ყურს უგდებდა. თვალეები და სახე ფბრწყინავდა. შემდეგ ვინდა მიულოცავს? დაეკითხა მოძღვარი ვანოს. "მტაცებელ ფრინველებს ვერ ენდობიან

მშვიდობიანი ფრინველები: მიკუნჭულან ზოგი ბარდებში, სხვები ფოთლებით შებურულ ხეებზე სხედან. ესწრაფვიან მილოცვას გვრიტი, ქედანი და ხოხობი, მაგრამ შიშისაგან ვერა ჰბედავენ, თუმც ამჟამად საერთო დადგენილების ძალით არ შეუძლიან ერთმა მეორეს ხელი ახლოს. ვერა ჰბედავენ, დიად, მიულოცონ ბულბულს და მოუთმენლად მოელიან იმ წუთს, როდის გაიკრიფებიან აქედან მტაცებელი ფრინველები, რომ იმათ დარჩეს ბურთი და მოედანი. ყველაზე გულადად და თამამად ჩხიკვი იქცეოდა: ხუმრობდა, აჯავრებდა ხან რას და ხან რას, ფრინველებს აცინებდა, ერთ ადგილას არ ისვენებდა: ხან სად ამოჰყოფდა თავს და ხან სად. მტაცებელ ფრინველთა გუნდში ყორანი ჰყაყავდა თავსა: ეტყობოდა, ეწადა მიელოცა ბულბულისათვის: ერთხელ კიდევ დაიყრანტალა ისეთი საზარელი ხდით, რომ ყველას ტანში ჟრუანტელმა დაუარა. მაგრამ როგორც ყორანს, ისე სხვებს, არწივი ახევიანებს უკან თავისი სასტიკი ბრძანებით: ახოვანნო ფრიხველნო, ვაჟკაცნო ხმლიანნო, დაიწიეთ უკან. უკან: ცოტა შორს დადექით. ნება მივსცეთ სუსტ, უძლურ ფრინველთ მიესალმნენ თავიანთ თანამომძესა! ბრძანა არწივმა. "მისი ბრძანება იმ წუთსავე ასრულდა. "ან კი ვის შეეძლო წინააღმდეგობა გაეწია? "გამოფრინდა ქედანი, მივიდა ბულბულთან ახლო, ჰკოცნიდა, ეხვეოდა, ნისკარტს ნისკარტზე უსვამდა, თვალთაგან დაპაღუპით ცრემლი ჩამოსდიოდა: იცოცხლე, გენაცვალე, თავს შემოგვევლე, ნემო სიცოცხლევე, ჩემო ძვირფასო, ჩვენო ლამაზო, ჩვენო დიდებავ! ვითომ ჩვენცა ვართ ქვეყანაზე? ჩვენც ფრინველები გვეყიან, ჩვენც ვითომ ვგალობთ? განა ღირსი ვარ სიცოცხლისა? ჩემ სიცოცხლეში მხოლოდ ერთადერთი სიმღერა ვისწავლე, ისიც შენი ზედგავლენით, და როცა გალობა მომინდებოდა, მოვეყვები საცოდავად დვრინვალულულს: "თეთრო თევდორე! მომცენ ბოლონი, წითელყვითელნი, საქორწილონიონ უსაზღვროდ გმადლობ, ძვირფასო მგოსანო, რომ შენმა მღერამ, დიდებულმა ჰანგმა და ტკბილმა ხმებმა აღმზარდეს ასეთი მშვიდი და უვნებელი ფრინველი: ყველა მლოცავს, ყველას ვუყვარვარ და ლოცვაკურთხევით ვიხსენიებო. "ქედანი ვედარა ჰშორდებოდა ბულბულს, თავს ევლებოდა ისე, რომ გაუწყდა სხვა ფრინველებს მოთმინება: იგრიალა ათიათასმა ფრთამ, ათასნაირი გვარისამ, და შემოერტყა ბულბულს გარშემო. ნეხვეოდნენ, ჰკოცნიდნენ, ისე შეაწუხეს საბრალო, რომ კინაღამ ამ გაზიდულობაში არ შემოაბდღვნეს ტანზე რაც ბუმბული ჰქონდა. აღარ აცლიდა ერთი მეორეს ლაპარაკს. ზოგი აქებდა, სხვა ბოდიშს იხდიდა, მესამე ჯურისანი მადლობას უხდიდნენ. მაგალითად, ბულბულს ხოხობი დედას ეძახოდა: შენ დედა ხარ ჩემი, დედაზე მეტი, რადგან დედას ძილი მოერევა, წაართმევს თავსა, ეუბნებოდა ხოხობი ბულბულს, და შენ კი ღამე მიგალობ იავნანას, როცა მე ბარდებში დავგოგავ, ან სიარულით, სირბილით დაღლილს რომ ჩამთვლემს. როცა შენი გლობა მესმის, სამოთხეში მგონია ჩემი თავი. ნმერცხალი ბოდიშს იხდიდა, ამბობდა: მეც, საცოდავი, ვითომ ვგალობ, მაგრამ წყევაკრულვის მეტი ვერაფერი მითქვამს. სად შემიდლიან შენ შემოგწვდე, დიდებულო მგოსანო: შენ ერთთავად ჰლოცულობ და შენი პირიდან არადროს სამდურავი არ ამოვა, წყევას ვინ იტყვის: მეკი, ან კი რა ვქნა, როცა მაბრაზებენ, რომ არ დავიწყებლო, არა მაქვს მოთმინება, ვიწყევლები: "ბებერ, ცხონდი, ბებერ, ცხონდი, ყმაწვილები ჟლიტო!" კაკბები და გნოლები სთხოვდნენ: ზაფხულობით მთაში გვეწვიე, უსათუოდ თან წაგიყვანთ, რადგან აქ ცხელა და იქ გრილა და თანაც მშვენიერი

---

¹ მათივე მხრიდან უნდა იქნებოდა მათივე უსათუოდობა.

ჰაერი არისო. დიდხან უნდა რჩებოდე ჩვენთან, შენკი მოგვეჩვენები და მაშინათვე თავს დაგვანებებო... რამდენი ღამე ღამეს სცვლის: ვუცდით მოუთმენლად სადმე გორაკზე, კლდესთან, ქვასთან ატუზულნი გავიგონოთ შენი ხმა, მაგრამ ამაოდ: აგვაბირებ საწყლებს ტყუილუბრალოდ. "ჩხიკვი ბევრსა ცდილობდა და ბევრსა ჩხაოდა: ჯერით იყოს ლაპარაკიო, მაგრამ ამას ყურს არავინ უგდებდა! "არწივის ამალიდან დაეთხოვათ ყვავი და ძერა. გამოედევნათ და ისინიც უვნებელ ფრინველთა გუნდში ტრიალებდნენ. "ჩხიკვი იმდენს ბულბულზე არა ლაპარაკობდა, რამდენსაც ამათზე. ბატონებო და ქალბატონებო, იძახდა ჩხიკვი, სმენა იყოს და გაგონება: ჩვენ ყველანი, მართალია, ბულბულს ვაქებთ, მაგრამ გარდა ბულბულისა აქ სხვა მგალობლებიც გახლავანთ: კარგად აახილეთ თვალები და კარგად დააცქერდით. ხედავთ? აი დიდებული ყვავი და აგერ სახელოვანი ძერა, რომელთა გალობა მე ძალიან მომწონს, თუმც ჯერ მათი მღერა კრიტიკულად არ დაფასებულა და ერთ დროს იქნება, რომ ბულბული დაგავიწყდეთ და ყველას ყვავისა . და ძერას სახელი ეკეროს ენაზე. ძერას გალობა, მაგალითად: თქვენ ეხუმრებით, ცაში როგორ ტრიალებს და თანაც წვრილის ხმით "წიოწიოსნ იძახის და ყვავს ხომ დილასადამო, ზამთარზაფხული არაფრად გააჩნია, ზის ჩხავის, დაფრინავს ჩხავის. უნდა მაგათაც გაუმართოთ იუბილე, მხოლოდ ეხლა ერთსა გთხოვთ, ბატონებო, ყველას: შემოკრბეთ ერთად. მღერა ავად თუ კარგად ყველასაც შეგვიძლიან: შევკრათ ხორო და ერთი სიმღერა შევაწიოთ ჩვენს ძვირფას მგოსანს, ხოლო პირველს ყვავი და ძერა იტყვიან. მე და კოდალა მოძახილს გეტყვით და დანარჩენები ბანს. ვნახოთ, რა გამოვა. |. "ფრინველნი სიცილით იხოცებოდნენ: შემოკრბენ ერთად ყველანი და დააგუგუნეს ერთხმად დიდებული სიმღერა. ისეთი ჟრიაშიული ასტყდა, რომ ტყე ზანზარებდა. არწივმა და მის ამაღამაც იმღე რა საუცხოვო ჰიმნი. დიდებული სანახავი იყო ამ დროს ფრინველთა კრებაა. სხვა არაფერი? ეგ არის, მორჩი? დაეკითხა მოხუცი ვანოს. მორჩა და გათავდა, სხვა რაღა დამაკლდა, არ ვიცი? მიუგო ვანომ მამას. ბევრი რამ, ჩემო ძვირფასო შვილო, სხვათა შორის თუნდ ის, რომ ამ დროს ერთმა ქეციანმა ტურამ რომ დაიჩხავლოს, რა მოხდება? ერთ ქეციან ტურას შეუძლიან ჩაფუშოს ფრინველთა სიამოვნება და გაფანტგამოფანტოს ფრინველთა გუნდი, სთქვა კვლავ ღიმილით მამა იროდიონმა... ეგეც შეიძლება მოხდეს და სხვაც ბევრი რამ: ყველა როგორა ვსთქვა, ყველა მე როგორ მოვიგონო? ზოგი იმან მიუმატოს, ვინც ამ ჩემ ნაამბობს გაიგონებს, მიუგო ვანომ არანაკლებ მხიარულად. მამა და შვილი რომ ბულბულის იუბილეზე ბჭობდენ, ეს უკანასკნელი კეთილხმოვანებას ჰფენდა მთელ არემარეს: აერთებდა ცას და დედამიწას; აზავებდა ერთს მეორესთან ისე, კაცს ეგონებოდა, რომ ამიერიდან ცა ჭიანჭველასაცკი არ გასჭყლეთავდა დედამიწაზე, განაღამც დაუშავებდა რასმე ადამიანს.